

Poraba prstenja u crkvi katoličkoj.

Dr. Juraj Cenkić.

U crkvi katoličkoj imademo u porabi ovo prstenje: 1) prelatско, 2) doktorsko i 3) vjenčano. Prstenje nosili su stari Židovi, Grci i Rimljani Kršćani su prihvatili taj običaj. Nošenje dakle prstenja, nije uvelo kršćanstvo; Ono je samo nastavilo običajno nošenje prstenja, pogotovo, kad sv. Pismo St. Z. nigdje ne brani to nošenje. Crkva katol. odredila je u Kodeksu, a i u liturgiji porabu i nošenje prstenja. Ja ću ovdje u kratko navesti propise valjane za pojedine kategorije prstenjâ. Na koncu ću koju reći o zloporabi nošenja.

I. Prelatsko prstenje.

Na prelatско prstenje idu ovi prstenovi: 1) papinski prstenovi, 2) kardinalski prstenovi, 3) biskupski prstenovi, 4) opatski prstenovi i 5) protonotarski prstenovi.

Ad 1) P a p a rabi tri vrste prstenja i to: a) ribarski pečatni prsten, b) pontifikalni prsten i c) obični prsten. a) Pečat ribarskog prstena pada za papovanja Klementa IV., dakle u početak 13. vijeka. Od tog doba, pa sve do Kaliksta III. (1455.—1458.) služili su se pape ribarskim pečatnjakom prstenom samo u privatnoj prepisci. Poslije tog pape, pa sve do danas pečataju se tim prstenom apostolski breveji. Novo izabrani papa dobiva uvijek novi ribarski prsten. Kad papa umre, lomi kardinal Kamerlingo ribarski prsten na prvoj sjednici kardinala po smrti papinoj. Ako papa ostavlja Rim, onda taj prsten čuva kardinal sekretar — breve-jâ; inače ga čuva prelat — nadstojnik apostolske Stolice. Običaj, da se nakon smrti papine lomi ribarski prsten, uveden je za Leona X. u decembru 1521.

Jedino kad je umro Pijo VI. u Valenci, nijesu lomili njegov pečatni rib. prsten, već su jednostavno izbrusili njegov monogram, pa urezali onaj novog pape. Konstitucija Pija X.: *Vacante Sede Apostolica* od 25. XII. 1904. nalaže lomljenje ribarskog prstena — pečatnjaka uvijek, kad papa umre. (Cap. II. n. 11. l.)

b) Pontifikalni papinski prsten sličan je biskupskom, samo je veći i ljepši, pa na drugom kamenu nosi figuru (ornament). Rabi ga papa, kad pontificira. Taj je prsten na oltaru sa drugim odijelom, kad se papa oblači. Kad je vrijeme, da ga papa dobije, sakristan ga predaje na zlatnoj zdjelici prelatu od Signature; ovaj ga klečeći predaje pred tronom kardinalu — doyenu ili jednomu kardinalu biskupu, koji azistira kao svećenik. Ovaj onda stavlja prsten papa na prst.

c) Obični papin prsten uporabiv je izvan službe ceremonijalne. Sličan je biskupskom prstenu izvan službe; samo je ta razlika, da biskupski prsten ne smije imati na dragom kamenu nikakove gravirane slike ili ornamente,, dok papinski ima ili sliku ili

što drugo. Prsten obični Pija VII. imao je sliku Majke Božje; prsten Leona XII. sliku Otkupitelja, okruženog briljantima; Pijo VIII. nosio je prsten od smaragda okružen sa safirima, a Grgur XVI. od akvamarina bez ikakve ornamentike.

Ad 2) Kardinalski prsten je znak kardinalske časti. Kovan je od zlata, pa nosi safir. Taj prsten predaje kardinalu sam papa u konzistoru. Prsten nosi pod safirskom ligaturom urezbarene ruke onog pape, koji ga je dao.

Prvi put se spominje kardinalski prsten u 12. vijeku. Ipak on nije sada tako nuždan uvjet, da ne bi kardinal bez njega mogao imati kod izbora novog pape aktivno i pasivno pravo kao nekoć. God. 1670. dne 19. IV. postao je kardinal Milan Altieri papom pod imenom Klementa X. (1670.—1676.), a da nije prigodom izbora za kardinala dobio ni titula ni prstena. Papa skoro uvijek osobno predaje kardinalu prsten; biret i kardinalski šešir može se otposlati i po trećoj osobi. Vrlo se rijetko dešava, da bi se i prsten slao.

Kardinal prema starom običaju mora prigodom predaje prstena platiti izvjesnu taksu. Istom kad plati taksu, može svojim imetkom oporučno raspolagati; u protivnom slučaju njegov imetak pripada sv. Stolici. Ova taksa bila je različita u razno doba. Sada iznosi 3.122 franaka.

Ad 3) Biskupski prsten je dvojak: a) jedan služi prigodom ceremonija pontifikalnih, a drugi izvan ceremonija bez pontifikalnih; b) Pontifikalni prsten je od zlata, nešto veći, da se može nataknuti na rukavice. Ako je prsten tako širok, da bez rukavica ne bi dobro stajao na golom prstu, može biskup nataknuti zlatnu ploču, pa na nju staviti pontifikalni prsten. Pontifikalni biskupski prsten može imati samo jedan dragi kamen glatko brušen. Taj kamen ne smije da bude safir.

Tko poljubi kardinalski i biskupski pontifikalni prsten, dobiva oprost od 50 dana.

b) Obični biskupski prsten je od zlata, imade u sredini nešto manji dragi kamen, kojega okružuju još manji briljanti. Ovi su briljanti karakteristični znak za biskupa. Kardinal, ako je biskup može dobiti i pontifikalni — biskupski prsten, pa smije nositi briljante, inače ne.

I papa nosi, kad je biskup, obični biskupski prsten okružen sa briljantima; inače ne. — Crkveno pravo ne određuje boju i kakvoću dragog kamena kod biskupskih prstenova. Safir je rezerviran kardinalima, a manji briljanti biskupima. Sve ostalo može si biskup sam odabrati. Kovina ipak mora biti od zlata.

Ad 4. a) Opat'ski prsten. Oni opati, koji imaju pravo na pontifikalija po jusu, a ne po privilegiju, a to su *Abbat es Nullius*, nose, kad vrše pontifikal, prsten za ceremonije, ma da nijesu biskupi. Takovog opata idu prema can. 323. § 1. na njegovom teritoriju sva insignija biskupa, dakle tron sa baldakimom, prsni križ, prsten pontifikalni, sandale, rukavice, mitra, bakulum, kapica violentna i drugo. Izvan svog teritorija smije takav opat nositi:

prсни križ na zlatnom lancu, prsten pontifikalni (zlatan prsten sa jednim dragim kamenom, ali bez briljanata), te kapicu violetnu (Can. 325.)

b) Opati pojedinih redova kao naših Trapista imaju prema općem dekretalnom pravu pravo na prsten bez briljanata odmah čim primu od biskupa blagoslov. Biskup im sam daje taj prsten kod blagoslova. Tragovi te povlastice sežu u 10. vijeku. Benediktinski opati Monte-Kassina dobio je u god. 1050. prsten od pape Leona IX. U XII. vijeku počeli su redovnički opati sve bez posebne dozvole sv. Stolice rabiti i nositi sve što rabe i nose biskupi kod pontifikala. Sv. Bernardo bio je protiv toga, on je pače bio i protiv opatskog prstena, jer da se on ne slaže sa jednostavnošću i poniznošću redovničkom.

Kraj sve velike svetosti ovog sveca, počevši od XII. stoljeća nose opati bez posebne dozvole svoj prsten na osnovi dekr. prava (Sext. lib. V. t. VII. c. 6.), dok ostale nekoje biskupske znakove sada tek posebnom dozvolom sv. Stolice.

c) Naše titularne opate (abbates saeculares) ne pozna ni dekretalno pravo ni kodeks. Oni kod nas postoje praeter jus na osnovi prijateljskog običaja (consuetudo per conniventiam), a ne na osnovi partikularnog prava. U Madžarskoj i kod nas imenovao je apostolski kralj opate titularne, koje je ordinarij predložio. Biskup je takova opata blagoslovio, pa je opat nakon blagoslova nosio prelatska insignia, a da se i nije u Rimu tražilo za to ovlaštenje (usus ad pontificalia). Primas kardinal ostragonski Dr. Szeregy počeo je i poslije kodeksa imenovati opate titularne, koji odmah nakon blagoslova vršiše opatske funkcije. On je to javio u Rim, a Rim nije ništa odgovorio. Za njim se povede apostolski administrator Rodić, jer je držao, da nema manje vlasti na tom bivšem madžarskom teritoriju od drugih madžarskih biskupa. Ali on nije uopće ništa javio u Rim. Za Rodićem poveo se nadbiskup zagrebački, ali je ipak zatražio za svoja tri opata u Rimu »usum pontificalium«. Đakovački biskup imenovao je, ne pitavši Rim, 4 opata.

Rim nije do danas ništa odgovorio zagrebačkom biskupu. Naši novi opati počеше ipak nositi i rabiti kod abacijalne mise i vespera mitru; isto kod rekvija i inih blagoslova, zatim prsten i zlatni križ na zlatnom lancu. Baculum ipak ne rabe, jer je on po kodeksu (c. 337. § 2 i C. 239. § 1. 13.) pridržan naročito za biskupe. Jedino po Motu Proprio Pija X. mogu baculum kod mise rabiti protonotari de numero participantium. Naši opati, rabeći neka prelatska insignia ne mogu se pozivati na naše part. pravo. To je opatsko partikularno pravo u velike modificirano sa Motu Proprio (Pravilnikom) Pija X. od 21. II. 1905., dakle sa općenim zakonom. Sveta Stolica je pred kodeksom uvijek novo imenovanom opatu za kog se tražio usus pontificalium slala na ravnanje Motu Proprio Pija X. Jedan primjerak toga Motu Propria dobio je i bivši opat M. Bistrički sada već pokojni Penić. Pijo X.

odredio je u svrhu zaštite biskup. dostojanstva, da u buduće prelati niži počasti od biskupa ne smiju nositi i uživati druga insignija, privilegija i prerogativa, nego što ih nose i uživaju protonotari apostolski i ini od ovih niži prelati navedeni u njegovom Motu Proprio. Ujedno je Pija X. danom potpisa svog Pravilnika ukinuo kod prelata nižih počasti od biskupa sve veća odlikovanja od onih, što no ih stekoše po njegovim predšasnicima, a osobito po Cong. Rituum od 1659. g. ma bila ona kako mu drago stečena i bio ma kakav protivan običaj (Cit. Motu Propio, ali neja: Quam ob rem str. 5.). Prema tomu, jer taj motu Proprio i prema can. 77. ukida stara opatska privilegija, zagrebački svjetovni opati, u koliko su tek opati, mogli bi da nose odijelo i insignia samo kao protonotari prekobrojni ili ad instar participantium (M. P. Pija X. C. 8081.). U jednom i drugom slučaju po općenom pravu ne mogu nositi naši opati prsni zlatni križ na znatnom lancu, već samo na svilenoj vrpci rubinove boje. Prsten nose samo kad služe pontifikalnu (abacijalnu) misu ili vespere. Smiju voditi pod mitrom kondukt ili pjevati Requiem cum Absolutione ako su izjednačeni sa protonotarima prekobrojnima. Ako imaju rang protonotara ad instar, onda ne. Ako to ipak čine ili ako nose zlatni križ na zlatnom lancu a prsten izvan funkcija, onda je to contra legem communem. Koliko je meni poznato, dakovačka 4 opata imenovana po biskupu Dru A. Akšamoviću tačno se drže Motu Propriet Pija X. Zato ne služe Rekvieum cum Absolutione pod mitrom; nemaju mitru pod sprovodom; ne nose, ako nijesu kanonici crveni biret, već crni sa crvenom ružom na vrhu (Točka 47. Motu Propr. Pija X.). U Madžarskoj i kod nas nose opati titularni zlatni križ na zlatnom lancu (u Đakovu na svilenoj vrpci sa rubinovom bojom), rabe mitru izvan mise i vespera, crveni kvadrat i t. d. Isto tako rabe monsinjori i kanonici biskupski kvadrat protiv jasne zabrane pape Leona XIII. Nema sumnje, da sv. stolica znade za taj protu zakonski čin. Ali ona šuti. Madžar. biskupi pače ne traže u Rimu usum pontificalium za svoje opate, pa ipak sv. Stolica šuti. Qui tacet, consentire videtur. Tu je onda po srijedi prijateljska navada: Consuetudo per conniventiam, koja poslije Kodeksa može mučke ukinuti zakon ili dati mučke dozvolu nešto protiv zakona činiti (Cfr. A. Vermersch S. I. Epitome Iuris canonici Tom. I. str. 53. n. 87. Mecheln. 1921.) Dakako, da se oni opati koji dobiše iz Rima ili od ordinarija Motu Proprio Pija X. ne mogu pozivati na prijateljski običaj.

Ad 5) Protonotarski prsten. Motu proprio Pija X. Inter-multiplices curas od 21. februara 1905. razlikuje 4 vrste protonotara. Protonotari I. klase (de numero participantium), imaju pravo uvijek i svagdje nositi zlatni prsten sa jednim samo dragim kamenom. Oni služe Pontifikal skoro kao biskup jer rabe baculum. Oni nose prsni križ od zlata sa jednim samo dragim kamenom, ali ne na zlatnom lancu, već na svilenoj vrpci boje rubinove pretkane zlatom i to samo a) kad idu u manteletu

u crkvu ili iz crkve radi služenja pontifikala i b) kad služe pontifikalnu sv. misu. Kad ne služe pontifikalnu sv. misu i kad ne nose na roketi mantelet, neka ne rabe prsni križ (a qua (cruce pectorali) alias abstinebunt).

Mitru kod mise i večernice nose od zlatne tkanine, a pod njom crnu kapicu s violetnim vrhom. Kod rekvija i sprovoda i u dane penitencijalne slobodno nose i jednostavniju mitru. Ti su protonotari u časti pred opatima i nijesu podložni biskupu (Točka 11. c. M, P.).

Protonotari prekobrojni i oni od instar imadu manja prerogativa od protonotara pravih. Oni su u časti iza opata, te potpadaju pod biskupa. Ovi protonotari služe pontif. sv. misu i vespere. Njihova je mitra od bijele svile bez veziva; pod njom slobodno nose crnu kapicu sa violetnim vrškom, prsni križ ne smije imati dragi kamen, a prsten se sastoji samo od jednog dragog kamena. Taj prsten slobodno nose kad služe pontifikalnu misu i večernicu, i na če ne. Ovi protonotari ne smiju lanenu i uopće nikakovu mitru rabiti kod sprovoda i rekvija. Naravski, da ovi protonotari nose slobodno violetnu reverendu i violetni pojas u vrijeme funkcija. Izvan funkcija služe se sa crnom haljom obrubljenom violetnim rubom a na kojoj su i violetni gumbi. (Pianus). Začasni Protonotari nose crnu opravu uz posebni ures, pa nemaju pravo na pontifikal, dakle ni na prsten.

II. Doktorsko prstenje.

Papa Eugen III. dopustio je doktorima svećenicima nositi prsten. Ali već prije toga pape na osnovi običaja nošahu doktori teologije, crkvenog prava ili filozofije prstenove. Taj običaj star je kao i doktorat. On seže u 11. vijek. Prsten na ruci doktorovoj simbolizuje njegovu ženidbu sa znanošću. Doktorski prsten mora biti od zlata, pa slobodno ima dragi kamen, ali samo jedan. Ovo pravo nositi prsten izvan dakako sv. funkcija daje i potvrđuje doktorima Kodeks u Kanonu 1378. Taj kanon daje doktorima također pravo na doktorski kvadrat (na četiri brida).

U zagrebačkoj nadbiskupiji ne nose doktori prsten, a ni posebni kvadrat. Naša sinoda tačno je kopirala kodeks. Ja sam insistirao na tom, da se kanon 1378. recipira za našu biskupiju, ali nijesam uspio. —Kodeks kaže: *Ius est doctoribus rite creatis deferendi extra sacras functiones, annulum etiam cum gemma et biretum doctorale...*« Nitko se ne treba služiti svojim pravom, ako ne će. U našoj nadbiskupiji do kodeksa nije bio običaj da doktori nose prstenove. I poslije kodeksa ih ne nose. Kraj svega toga, ako bi koji doktor nosio doktorski prsten, nebi mu ga mogao biskup kratiti. Ne može biskup da krnji ono pravo, koje crkveni zakonik daje. A ne može se za sada biskup pozvati ni na običajno pravo. Po Wernzu privilegij se ne gubi, ma da se dulje vremena ne

rabi (Isus decret. Tom. I. str. 185.). Ne bi smjelo biti, a da se ne posvećuje briga svećenicima — doktorima. Sve manje mladi svećenici doktoriraju. Pravi »rari nantes«. Mislim, da bi dobro bilo, kad bi prigodom promocije na čast doktorata, ako ne posebni izaslanik ordinarija, a ono dekan, nataknuo mladome pregaocu doktorski prsten nabavljen po ordinariju samom. Kod audijencije mogao bi doktoru predati ordinarij doktorski kvadrat. Tim bi ordinarij, koji po jusu mora sam da bude doktor teologije ili bar rimskog prava »per laboriose rigorosa examina« pokazao, da cijeni trud mladog svećenika, osobito, ako je doktorat načinio kao kaiheta ili kapelan.

A opet bi takav postupak lijepo i edifikatorno djelovao na mladog doktora i na drugu talentiranu braću. — Menj je još danas, u ugodnoj uspomeni, kako mi je pok. Posilović davao za Budimpeštu sve putne troškove i one pače za stanovanje u hotelu kroz tri dana uz naplatu dakako i ispitnih taksa. I kad sam mu došao kao neznatni kapelan u Sv. Petru Čvrstecu, koji je na kraju svijeta zahvaliti se, srdačno mi je čestitao, podrobno je sa mnom pretresao sva pitanja zadana mi na rigorozu. I onda me je pozvao na objed. A kako se istom veselio moj manuduktora sada već pok. biskup Krapac.

III. Vjenčano prstenje.

Nositi zaručnički i vjenčani prsten pradavni je običaj. Rimljani stari kod obreda vjenčanja i zaruka davahu prstenove. Taj običaj poprimila je i naša liturgija, pa zato vidimo, da mladenci bar vjenčane prstene dobivaju blagoslovene iz ruku svećenika. Ritual rimski propisuje blagosloviti samo prsten, koji se nalazi na zaručničinom prstu, gdje je običaj blagoslivljati oba prstena, te ih mijenjati. Može se i to činiti s pozivom na dekret S. Cong. Rkt. De Guyana od 15. IX. 1881. Kod obreda vjenčanja ne smije se nikako prepustiti blagoslov prstenja. Prstenovi ne trebaju biti zlatni. Meni se još nije dogodilo, da zaručnici ne bi imali prstenja, ma da već služim 35 godina. Ako bi ipak bilo gdje takovo siromaštvo, morala bi crkva imati jedan do dva prstena u inventaru, da ih blagoslovi i izmijeni. Dakako nakon gotovog obreda uzeo bi župnik prsten ili prstenove sa prsta (prstiju). I kod drugog vjenčanja prsteni se blagoslivlju. Prsteni su simbol bračne međusobne ljubavi i vjernosti do konca života. Naš narod puno drži do prisege, koji ne pozna Rimski Ritual i do prstenja. Naši biskupi morali su posebno moliti sv. Stolicu, da im dopusti prisegu, koja je bila propisana dijecezanskim ritualom. Prstenje narod čuva ili nosi na ruci. Prigodom teške bolesti žena vraća prsten mužu i obratno, prije nego li umire. Tim hoće umiruća stranka razriješiti zdravu stranku od vjernosti i ljubavi, pa mu kao dopušta istom poslije smrti ponovnu ženidbu. Zaista lijep gest vjere u nerazrješivost ženidbene veze.

IV. Zloporaba prstenja.

Nekada su se kanonici katedralnih crkvi smatrali višima od protonotara, pa su počeli nositi zlatno prstenje sa dragim kamenom ili bez njega. U tom pogledu izašle su mnoge odluke kako pojedinih crkvenih sabora, tako pojedinih papa, koji su bili protiv toga nošenja. Za kanonicima povedoše se i župnici te ostali svećenici, osobito u Španiji i Italiji. Kod nas u Dalmaciji i Sloveniji rado nošahu svećenici zlatno prstenje bez dragog kamena. Čujem, da još i sada nastavljaju taj abuzus. Kodeks tačno normira nošenje prstenova i to ovako: U Kanonu 136. a u §-u 2. zabranjuje svakome kleriku nositi prstenje, ako za to nema pravo ili privilegij. Kanonom 1378. dava se pravo doktorima nositi prstenje Privilegija za protonotare izriču se principijelno u kan. 328. Za druge ovlaštenike kao papu, biskupe i opate te zaručnike govore izvori, koje u toj raspravi navedoh.

Talijanska okupacija u šibenskoj biskupiji.

D. Krsto Stošić.

Poslije sloma Austrije u Šibeniku je preuzelo vlast Narodno vijeće, ali iza nekoliko dana, baš 6. novembra 1918., pred šibenskom lukom osvanu talijanski ratni brodovi. Neki od vijeća odoše na neki njihov krstaš, gdje ih komandant lijepo primi i reče, da dolazi u ime Antante. Malo zatim pristadoše uz gradsku obalu dva brza motorna čamca sa bojevitim projektilima, potom torpiljarka. Pred sakupljenim narodom komandant sa zapovjedničkog mosta skine kapu i klikne: »Eviva Jugoslavija!« Čim se iskrcao, pode na terasu hotela Krke. Lukavo je govorio, da dolazi kao prijatelj, za mir, rad i sreću od Austrije oslobođenog naroda. Da bude ironija još veća, glazba je za veselje zaszvirala i lakovjerni su priredili neku povorku. Na ratnim ladama, koje su bile pripadale Austriji, u šibenskoj luci ne bijaše ni jednog mornara, jer je rat svršio i vode naroda otpustiše sve ljude kući.

Okupatori pomalo preuzeše svu vlast u svoje ruke, ugnjetavanje naroda postalo je svaki dan veće i nestalo je svake slobode. Svećenstvo nije napustilo narod u njegovoj nevolji, nego se borilo za božje i narodna prava te mu prednjačilo u rodoljublju. Time je sebi osvijetlalo lice i ostavilo trajnu uspomenu. Sjajan primjer svećenstva ističe se osobito, ako se uzme u obzir, da su progonstva bila vrlo brojna, a šibenska biskupija od nekih 100.000 katolika ima samo 54 župskih mjesta svjetovnih svećenika i franjevac provincije presv. Otkupitelja. Talijana katolika nema ni tisuću. Pokušaji da okupatorna vlast privuče domaće svećenstvo — milom ili si-